

Υδροδιπλωματία και υδροπολιτική: Το πέρασμα σε μια νέα εποχή για το περιβάλλον

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Αναπληρωτή Καθηγητή Διαχείρισης Υδατικών Πόρων
Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών – Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ

Μια ιστορική αναδρομή της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον κάνει ευδιάκριτες τρεις χαρακτηριστικές περιόδους:

1. Τη μεγάλη περίοδο της αδωτότητας, που διαρκεί μέχρι τον 18ο – 19ο αιώνα
2. Την περίοδο της ενοχής ή αλλιώς της ραγδαίας ανάπτυξης και της τεχνοκρατικής επικράτησης, που διαρκεί από τον 19ο μέχρι το τέλος του 20ου αιώνα και
3. Την περίοδο της Βιώσιμης Ανάπτυξης ή την περίοδο της Περιβαλλοντικής Πολιτικής και της Περιβαλλοντικής Διπλωματίας στην αρχή της οποίας βρισκόμαστε σήμερα.

Kατά την πρώτη και μεγάλη σε διάρκεια περίοδο, ο άνθρωπος συνυπάρχει με τη φύση, νιώθει δέος και σεβασμό προς τα φυσικά φαινόμενα και αγωνίζεται να προστατευθεί από τις φυσικές καταστροφές, (καταιγίδες, πλημμύρες, ξηρασίες, σεισμούς, ηφαίστεια κλπ), τις οποίες μάριστα ονομάζει θεομνηνίες. Ταυτόχρονα με τον αγώνα της επιβίωσης, ο άνθρωπος προσπαθεί να αξιοποιήσει τα περιβαλλοντικά αγαθά όπως το νερό, το έδαφος και τα υπόλιθια φυσικά αποθέματα προς οφέλος του, έχοντας κατανοήσει από πολύ νωρίς ότι η επιβίωση και η ανάπτυξη του στηρίζονται στο περιβάλλον. Η σκέψη και μόνο να δαμάσει τη φύση ή να επέμβει διορθωτικά σ' αυτήν θεωρείται σε όλους τους πολιτισμούς και τις θρησκείες ύβρις και αιλαζονεία που επιφέρει τη θεϊκή μήνη και την τιμωρία. Ο μύθος του Ήρακλή που καθάρισε την κόπρο του βασιτία Αυγεία εκτέποντας προσωρινά τον Αθέφιο προκειμένου το ορμητικό νερό να περάσει από τους βασιτικούς στάβλους και να συμπαρασύρει τις τεράστιες ποσότητες των αποβλήτων και των ακαθαρσιών που είχαν γίνει αιτία αρρώστιας, θανάτου και δυστυχίας στο βασίθειο, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση. Το γεγονός ότι ο μυθικός ήρωας Φερόμενος συνετά μετά το πέρας της αποστολής κι αφού έχει εξυγίανει το βασίθειο, επαναφέρει το ποτάμι στην αρχική του κοίτη επανορθώνοντας την περιβαλλοντική επέμβαση, αποτελεί θετικό παράδειγμα αξιοποίησης της φύσης χωρίς περι-

βαλλοντικές ή άπλης επιπτώσεις. Αντίθετα, η απλαζονεία του Ίκαρου, που ήθελε να παραβιάσει τους νόμους της φύσης και να πετάξει χωρίς να υπολογίσει τις επιπτώσεις της απόπειράς του, που στην προκειμένη περίπτωση ήταν το πιώσιμο των κέρινων φτερών από το πλησίασμα στον ήλιο και ο θάνατος στο Ικαρίο πέλαγος, συμβολίζει την τιμωρία που συνοδεύει κάθε απόπειρα του ανθρώπου να υπερβεί τα όρια και τις δυνατότητες που του ορίζει η φύση. Σ' αυτήν την

Ο κ. Γιάννης
Μυλόπουλος

πρώτη εποχή ο άνθρωπος λοιπόν συνυπάρχει αρμονικά με τη φύση, υφίσταται όμως τις συνέπειες των εκρήξεων και των ακραίων φαινομένων της, οι οποίες εν πολλοίσι οριοθετούν την ανάπτυξη και την επέκτασή του. Είμαστε ακόμη στην εποχή της αθωότητας.

Η ισορροπία αρχίζει να ανατρέπεται όταν μετά την εποχή του Διαφωτισμού, η επιστημονική γνώση και οι τεχνολογικές εξελίξεις που την ακολούθησαν οδήγησαν τον άνθρωπο σε μια νέα αναπτυξιακή τροχιά και τον πλανήτη σε μια νέα πραγματικότητα, που δεν είχε προηγούμενο στο ιστορικό παρελθόν. Η παραγωγή βιομηχανοποιείται, η τεχνολογία φέρνει επανάσταση

στις επικοινωνίες και τις μεταφορές, οι αγροτικές καθηλέργειες μπανανοποιούνται και εντατικοποιούνται και οι φυσικές καταστροφές αρχίζουν να επένδυνται και να περιορίζονται με την επιστράτευση τεχνολογικών επιτευγμάτων αδιανότων μέχρι πρότινος, όπως μεγάλα φράγματα πολιτισμού σκοπού και αποστραγγιστικά και εξυγιαντικά έργα μεγάλης κλίμακας. Η μαθηματική διατύπωση των νόμων της φύσης φέρνει τον άνθρωπο πιο κοντά στην εξίγιον ανεξήγητων φυσικών φαινομένων, ενώ η γνώση της προσομοίωσης της πειτουργίας των φυσικών συστημάτων εισάγει σε μια νέα εποχή, αυτή της δραστικής επέμβασης στο περιβάλλον. Η προτεραιότητα δίνεται στην οικονομική ανάπτυξη, η οποία θα οδηγήσει με τη σειρά της στην αποκατάσταση των όποιων βλαβών, μέσω της επιστημονικής εξελίξεως και της τεχνολογικής εξελίξης οι οποίες τίθενται στην υπηρεσία της εκ των υστέρων προστασίας και αποκατάστασης των περιβαλλοντικών συστημάτων. Ό,τι επακοιλούθησε δεν είκε καμία σχέση με το παρελθόν καθώς ήταν επιπρεσμένο από το τρίπτυχο: Θεωρία της εξελίξης, επιστημονική εξελίξεως και οικονομική ανάπτυξη. Οι φυσικοί νόμοι ως εξωτερικά όρια και περιορισμοί αντιπαρατέθηκαν στην ανθρώπινη ευφυΐα, στο πνεύμα του μύθου του Προμηθέα. Όπως αποδείκτηκε όμως εκ των υστέρων, η κατανόηση των φυσικών διαδικασιών και μηχανισμών και η προσομοίωση της πειτουργίας των φυσικών συστημάτων δεν οδήγησαν υποχρεωτικά σε θετικά αποτελέσματα, καθώς δεν είκαν μεγάλη σχέση με την αποδοτική και συγχρόνων αποτελεσματική διαχείριση της φύσης.

Πού θοιόπιν έγινε το πάθος; Οι Ευρωπαίοι στοχαστές του Διαφωτισμού που όπως είναι γνωστό είχαν συμπλάξει την πρωταρχική ιδέα της «Φέρουσας Ικανότητας», της ύπαρχης διπλαδής οριακών δυνατοτήτων στη φύση, πως δεν είχαν αντιτιθεί τις επιπτώσεις που θα είχε στο περιβάλλον ο ανθρώπινη επέμβαση και συμπεριφορά; Η απάντηση βρίσκεται στο γεγονός ότι ακόμη και οι πιο ριζοσπαστικοί διανοητές του τέλους του 18ου αιώνα, θεωρούσαν την ύπαρ-

Ξηνός σταθερού φυσικού περιβάλλοντος ως προϋπόθεση για κάθε είδους πρόοδο του ανθρώπου. Η γη κατά την άποψη της εποχής θα καθηλεργούνταν «σαν ένας κίπος» και η προπτική της περιβαλλοντικής υποβάθμισης δεν φαίνεται να ήταν στην προβληματική της εποχής. Αυτό που συνέβη πλοιόπον είναι ότι δεν εκτιμήθηκε σωστά ωτε το μέγεθος, ωτε και η έκταση των επερχόμενων αλλαγών και επεμβάσεων. Επιπλέον και πότισμα έπλειψη προηγούμενης εμπειρίας, δεν εκτιμήθηκε ορθά το γεγονός ότι και ο πλανήτης αποτελεί κι αυτός, τηρουμένων των αναθογιών, ένα φυσικό σύστημα με περιορισμένα όρια και ικανότητες.

Κάπως έτοις φτάνουμε πλοιόπον στα τέλη του 20ού αιώνα, οπότε η σχέση του ανθρώπου και του πλανήτη που συντηρεί τη ζωή, φαίνεται να έχει υποστεί μεγάλες και συχνά μη αντιστρέπτες αλλαγές. Η ανθρωπότητα με την Παγκόσμια Διάσκεψη του Ρίο και κάτω από την πίεση τόσο των πιεστικών αδιέξοδων, όσο και των κοινωνικών πιέσεων και κινημάτων, δείκνει να αντιλαμβάνεται τη σοβαρότητα της κατάστασης και υιοθετεί τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η εποχή της ενοχής δείκνει να τελειώνει κάτω από το βάρος των αδιέξοδων που άφησε πίσω της, δίνοντας τη θέση στη νέα εποχή της παγκοσμιοποίησης των δράσεων και των αντιδράσεων και των οιλοκήπωρωμένων πολιτικών και επεμβάσεων.

Αν η πρόδοση του ανθρώπου μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την περιβαλλοντική υποβάθμιση και την καταστροφή όλων όσα στηρίζουν την ανάπτυξη, (φυσικοί πόροι, φυσικά αποθέματα, κλίμα), τότε αυτή η ανάπτυξη στερείται νομιμοποίησης. Και συνεπώς θα πρέπει να δώσει τη θέση της σε μια εναλλακτική ανάπτυξη, συμβατή με το σύστημα που τη στηρίζει. Άρα μια ανάπτυξη με όρους και περιορισμούς, που ορίζονται από τους όρους και τους περιορισμούς που θέτει η φύση. Αυτό είναι το νόμα και το μήνυμα της Αειφορίας, η οποία εισάγει την έννοια της συντεταγμένης δράσης και της οιλοκήπωρωμένης πολιτικής για το περιβάλλον ως τη μόνη διέξοδο στα περιβαλλοντικά αδιέξοδα της εποχής.

Έχει γίνει πλέον κατανοητό, ότι το πρόβλημα ήταν και είναι πολιτικό. Ποιος πιστεύει σήμερα για παράδειγμα ότι το περιβαλλοντικό πρόβλημα του πλανήτη είναι άσχετο από το πρόβλημα της φτώχειας, ή από το πρόβλημα του επένδυσου της παγκόσμιας οικονομίας από τους λίγους και τους ισχυρούς. Ή για να πάμε σ' ένα πιο δικό μας ζήτημα, ποιος πιστεύει σήμερα ότι το ζήτημα της διακείσισης των υδατικών πόρων και το γενικότερο ζήτημα του νερού είναι άσχετο από το ζήτημα της ανάπτυξης και ειδικότερα στα καθ' ημάς της αγροτικής ανάπτυξης; Ποιος σήμερα έχει την αφέντεια να συνεχίζει να πιστεύει ότι η Κορώνεια θα γεμίσει με νερό μόνο με τα τεχνικά έργα μεταφοράς νερού από τον Αιγαίο, από τους κείμαρρους και τον βαθύ υδροφορέα που προβλέπονται από το Master Plan του έργου και όχι μέσω της οιλοκήπωρωμένης προσέγγισης του συνδυασμού τεχνικών επεμβάσεων αφενός και πολιτικών μέτρων και δράσεων αφετέρου για την απλαγή του υδροβόρου καταναλωτικού μοντέλου σύμφωνα με το οποίο έχει αναπτυχθεί η περιοχή;

Και για να φτάσουμε στο ζήτημα των διακρατικών νερών που αποτελεί ζήτημα ζωής για τη Μακεδονία και τη Θράκη ποιος πιστεύει σήμερα ότι το πρόβλημα θα συνεχίζει να αντιμετωπίζεται με τεχνικές επεμβάσεις, κυρίως φράγματα κατά μήκος του Ελληνικού τμήματος των ποταμών; Είναι δεδομένο ότι οι βρόειοι γείτονές μας ύστερα από τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που συνέβησαν στις χώρες τους την προηγούμενη δεκαετία, έχουν εισέθησε σε

μια αναπτυξιακή πορεία με την Δυτικοευρωπαϊκή, πράγμα που σημαίνει ότι στο προσεχές μέλλον θα χρειαστούν ποιπο περισσότερο νερό για την άρδευση των νέων και περισσότερο απαιτητικών σε νερό καθηλεργειών και την ικανοποίηση των διαρκώς αυξανόμενων υδατικών αναγκών τους σε όπους τους τομείς της οικονομίας. Ήδη στο Νέστο οι φίλοι μας οι Βούλγαροι σχεδιάζουν εκτροπή του ποταμού για ικανοποίηση αρδευτικών αναγκών στην περιοχή βορείων της Θράκης. Τι επιπτώσεις πλοιόπον θα έχει ένα τέτοιο έργο στη δική μας αγροτική ανάπτυξη αλλά και στη συντήρηση του προστατευόμενου από τη συνθήκη Ραμσάρ Δελτά του ποταμού; Και μήπως τώρα που οι χώρες αυτές επιδιώκουν την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η κατάληπη στιγμή για την προώθηση και εξασφάλιση πλύσεων στην κατεύθυνση του αμοιβαίου συμφέροντος;

Έχουμε ήδη εισέλθησε πλοιόπον σε μια νέα εποχή, όπου έχει μεγαλύτερη αξία η εύρεση προσεγγιστικών πλύσεων που όμως κινούνται στη σωστή κατεύθυνση, παρά την εύρεση αποτελεσμάτων ακριβείας, σε λίθιθος όμως λύσεις.

Η πολιτική πλοιόπον για το νερό και η διπλωματία, η υδροπολιτική δηλαδή και η υδροδιπλωματία, είναι δύο πλέξεις κλειδιά στη νέα εποχή που θα μας οδηγήσουν σε οιλοκήπωρωμένες πλύσεις που θα ικανοποιούν τους μεγάλους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης που δεν είναι άλλοι από την αποδοτικότητα, την παροχή ίσων ευκαιριών και τη διαχρονική δικαιοσύνη.

ανδραξ

ΑΝΘΡΑΚΟΝΗΜΑΤΑ

**Επισκευή - Ενίσχυση
Ρητινενέσεις - Τσιμεντενέσεις
Εκτοξεύσιμα GUNITE
Τηλ. 9951641**